

Interplay. The Process of Interpersonal Communication, Eds. Ronald B. Adler, Lawrence B. Rosenfeld, Russell F. Proctor, Oxford: University Press 2006, ss. 480.

Dziś modne staje się parafrazowanie słów Kartezjusza: *cogito ergo sum*. Czemu więc w świecie z jednej strony określanym mianem globalnej wioski, a z drugiej poważnie zagrożonym z powodu najnowszych technologii izolacją nie zaryzykować sformułowania: *porozumiewam się, więc jestem?*

Porozumiewanie się międzypersonalne jest tak zasadniczą funkcją człowieka, że świadczy o jego jestestwie, zdrowiu, a nawet życiu. Dzięki porozumiewaniu się z innymi człowiek ma poczucie własnej tożsamości. To nie przed lustrem, ale w interakcjach z innymi ludźmi znajdujemy odpowiedź na pytanie, kim jesteśmy, zyskujemy wiedzę o nas samym. Badania z dziedziny nauk społecznych potwierdzają, że porozumiewanie się nie tylko pomaga nam w samookreśleniu, ale dzięki niemu powstają także wszystkie relacje. Porozumiewając się, zaspokajamy wiele potrzeb społecznych, mimo że nie stawiamy sobie takiego celu, a w różnorodnych sytuacjach codziennego życia porozumiewanie się jest podstawą skuteczności. Umiejętność mówienia i słuchania jest istotnym, a może i najistotniejszym czynnikiem ukończenia szkoły, założenia rodziny, znalezienia pracy czy tzw. kariery zawodowej. Porozumiewanie się jest czasem czynnikiem ważniejszym niż umiejętności techniczne czy wiedza teoretyczna, a sama „zdolność porozumiewania się” jest najwyżej ocenianym i poszukiwanym atutem kandydatów ubiegających się o pracę. Niektórzy uznają porozumiewanie się za podstawowy cel egzystencji ludzkiej.

Takie wrażenie odniesiemy też po lekturze dziesiątej już edycji książki, i podręcznika zarazem, pt. *Interplay. The Process of Interpersonal Communication*. Dzieło to wprowadza czytelnika w świat międzypersonalnego porozumiewania się. Bo choć wszyscy jesteśmy uczestnikami tego świata od pierwszego dnia naszego życia do samego jego końca, to nie wszyscy jesteśmy świadomi, dlaczego i jak się porozumiewamy?

Stąd zapewne dużym zainteresowaniem w świecie cieszą się badania przeprowadzone przez autorów tego podręcznika: Ronalda B. Adlera, Lawrence’a B. Rosenfelda i Russella F. Proctora – profesorów amerykańskich uczelni, psychologów i jednocześnie specjalistów w zakresie porozumiewania się. W części wprowadzającej pt. „Foundations of Interpersonal Communication” autorzy przedstawiają trzy powody, dla których warto przyswoić sobie wiedzę o porozumiewaniu się międzypersonalnym: 1) badanie porozumiewania się międzypersonalnego przynosi nowe spojrzenie na rzeczywistość, w której żyjemy; 2) ogromną ilość czasu człowiek spędza na komunikowaniu się z innymi; 3) wiedza na temat porozumiewania się pozwoli skuteczniej uczestniczyć w procesach *interpersonal communication*. Tę wiedzę o porozumiewaniu się chcą przedstawić każdemu czytelnikowi, choć dedykują ją szczególnie studentom i badaczom tematu. Książka jest napisana w sposób przejrzysty, zrozumiałym językiem, opatrzona w tabele, rysunki, zdjęcia ilustrujące omawiane zagadnienia,

przez co tekst jest ciekawy i bardziej interesujący. Schemat podręcznika jest również przejrzysty i logiczny; cztery części (I: „Podstawy porozumiewania się międzyosobowego”, II: „Tworzenie wiadomości i odpowiadanie na wiadomości”, III: „Aspekty relacji interpersonalnych”, IV: „Konteksty porozumiewania się” zostały podzielone na rozdziały. Każdy z 13 rozdziałów we wprowadzeniu zawiera podstawowe pojęcia i zapowiedź dla czytelnika: z czym się zapozna i czego się nauczy. Obok teoretycznej wiedzy podanej przez autorów na podstawie bogatej bibliografii (ponad 1000 pozycji!), każdy z rozdziałów zawiera wyniki wielu badań nad porozumiewaniem się (dotyczących np. takich tematów, jak „Intymność w relacjach ojców i synów”, „Porozumiewanie się a sukces osobisty”, „Unikanie tematów w rodzinach”), przykłady z życia, prezentację wybranych filmów czy propozycję samooceny lub wykonania ćwiczeń w zakresie porozumiewania się z innymi. Dzięki rubryce „Samoocena” czytelnik może przeanalizować swoje aktualne zachowania w zakresie porozumiewania się i wynikające z nich konsekwencje (np. może określić swój styl słuchania, rodzaj i zakres wyrażanych emocji, stopień ujawnienia siebie czy metody radzenia sobie z agresją). Rubryka ta, podobnie jak i rubryki „Z badań” czy „Z kina”, jest uzupełnieniem poprzednich edycji. Także pod względem merytorycznym pojawiły się nowe treści, np. wpływ nowych technologii i zmian kulturowych na porozumiewanie się międzyosobowe, nowe wiadomości o posługiwaniu się tożsamością przez osoby w Internecie czy też całkiem nowa część poświęcona porozumiewaniu się w rodzinie i w pracy: „Communicating with Family and at Work” (rozdział 13). Relacje pomiędzy członkami rodziny mają typowe dla siebie cechy. Rodzina tworzy system, którego członkowie są ze sobą powiązani jako całość, zależni od siebie, ale także otwarci na wpływy otaczającego świata. Przyjmują różne role, mają wspólną narrację, zgodnie z którą żyją i tworzą reguły wzajemnych interakcji, z których dwie podstawowe to dialog i konformizm. Rodzina pochodzenia (ta, w której wychowaliśmy się) modeluje dalsze interakcje w naszym życiu. Niestety, rozdział ten został „uzupełniony” o tzw. szeroką definicję rodziny Galvina i Brommela, obejmującą różnego typu relacje, jak np. w parach homoseksualnych. Autorzy chcą przekonać czytelnika, że członkowie „różnych układów rodzinnych” porozumiewają się w charakterystyczny dla siebie sposób. Nie jest to jednak możliwe w ramach omawianej publikacji, która mimo że jest obszernym dziełem, to jednak pozostanie zawsze wprowadzeniem do zagadnień międzyosobowego porozumiewania się. Niemniej praca może mieć i ma swoją wartość jako podręcznik akademicki. Z jednej strony unika zbyt dużej liczby szczegółów, tak by obszerna wiedza nie przytłoczyła czytelnika. Z drugiej strony wystrzega się nadmiernych uproszczeń, by czytelnik nie uznał materiału za oczywisty. Całość ma ciekawą oprawę i jednocześnie przystępny styl zachęcający do lektury, tym bardziej że można ją zgłębiać w języku polskim, gdyż nakładem Domu Wydawniczego Rebis w Poznaniu w roku 2006 ukażała się polska edycja tego dzieła, w tłumaczeniu Grażyny Skoczylas, pt. *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania się*. Edycja polska jest oparta na 9. wydaniu *Interplay. The Process of Interpersonal Communication* z roku 2003.

Ks. Jarosław Jęczeń
Instytut Nauk o Rodzinie KUL